

BÜLLETÄÄN

Nr. 6

EESTI ÕPETAJATE KESKÜHINGU
HÄÄLEKANDJA

H. Rajamaa

Eesti Õpetajate Keskühingu
häälekandja

B Ü L L E T Ä Ä N

NR. 6

Toimetus:

Erik Saare (ansvarig utgivare)
H. Kirikmäe, T. Künnapas, V. Muld,
P. Puusepp, H. Rajamaa

Stockholm 1957

EESTI PEDAGOOGIKA
ARHIIVMUSEUM
FOND ... R. 120.19 ...

PEM 12019

373.092 +05

-2-

RB 98

S I S U K O R D:

	lhk.
1. Rahvusliku kasvatuse süsteemist	3
2. Nõukogude Eesti üldhariduslik kool	19
3. Mälestusi ühest <u>haridus-</u> <u>weteraanist</u> <i>2. k.</i>	21
4. Soome koolielu päevaküsimusi	28
5. Tähelepanekuid Eesti koolieludest	39
6. Varia	42

Endel Köksi kaas

RAHVUSLIKU KASVATUSE SÜSTEEMIST.

Juba 1944.a. hilissügisel, kui eesti põgenikud Rootsis viibisid veel peaaegu 100% -diliselts laagrites, kerkis päevakorda eesti noortele emakeelse õpetuse andmise küsimus.

Tolleaegsete meeleolude ja mõttesuundade kohta võiks vahest mõnesugust materjali saada kasvõi näit. allakirjutanu juhtkirjast „Välis Eestis“ nr.2-1944. Spontaan- selt tekkinud laagrikoolidele lisanesid 1945.a. algul ametlikus korras organiseeritud ja majanduslikult subsideeritud laagrikoolid üle Rootsi. Laagrikoolide kõrvale tekkis veel Stockholmi 15.märtsist 1945.a. iseseisev eesti algkool, mis allus ametlikult Rootsi Välismaalaste Komisjonile laagrikoolide määruse alusel. Vastava korralduse kohaselt pidid kõik laagrikoolid töötama suve läbi, ka Stockholmi Eesti Algkool. Viimase õppetöö tuli siiski kõrvetava kuumuse tõttu katkestada paariks nädalaks. Juulikuu lõpul 1945 said aga kõik laagrikoolid ja Stockholmi Eesti Algkool korralduse likvideeruda 15.augustiks s.a. ja saata õpilased lähedal asetsevaisse rootsi koolidesse. See tähendas suurt murrangut eesti noortele emakeelse õpetuse ja sellega ühtlasi ka rahvusliku kasvatuse andmise alal. Juba varem enne suve algust tehti korduvaid katseid pikemate märgukirjade esitamisega Rootsi Koolide Ülemvalitsusele ja haridusministrile eesti noorte emakeelse õpetuse püsivama aluse saamiseks, sest laagrite järkjärgulise likvideerimisega oli ette näha ka laagrikoolide tegevuse lõpetamine. Eesti noortele emakeelse õpetuse korraldamiseks ei leidunud tookord rootsi ametlikes ringkonnis vajalikku kōla-

pinda. Pahaendeliseks märgiks oli ka juulikuu algul 1945 Rootsi suurimas päevalahes „Dagens Nyheter“ ilmunud juhtkiri, kus õige järsult tauniti balti pagulaste püüdeid emakeelse õpetuse korraldamiseks oma noortele Rootsis.

Nii seistigi 1945. a. augustis Rootsis tõsise küsimuse ees: mida teha edasi? Iseseisvate eesti koolide organiseerimiseks alghariduse ulatuses puudus üks tugi - rahna õpetajate palkamiseks ja muude vajalike kulutuste kattamiseks, kõik muu oli olemas. Laagrimest lahkumisega ja paljaste kätega uute kodude rajamisega olid kõik meie inimesed sedavõrd seotud, et polnud lihtsalt aega ega mahti muude küsimuste jaoks. Sügisene õppetöö algas rootsi koolides juba augusti lõpul. Ja 30. augustil alustas ka Stockholmi Eesti Algkool õppetegevust, ilma et oleks teada olnud mingisuguseid summaseid õpetajate palkadeks. Stockholmi Eesti Algkooli eeskujul suudeti veel neljas kohas käima panna eestikeelsed algkoolid: Göteborgis, Hälsingborgis, Alingsåsias ja Ulricehamnis. Alles kuu aega hiljem selgus majanduslik toetus õpetajate palkadeks nim. koolides 1945/46. õppeaastaks. Midagi suudeti siiski päästa. 1945/46. ö-a. kestel peeti nõu ja selgitati olukorda ja võimalusi omal jõul emakeelse õpetuse korraldamiseks eesti noortele Rootsis. Iseseisvate eesti algkoolide mõttest ei tahetud kuidagi loobuda. Vähemasti suuremais keskuses loodeti nende püsimist. Selle kõrval seisti ka paratamatuse ees, et väiksemis keskuses tuleb õpilaste vähese arvu tõttu üle minna uuele rahvusliku kasvatus moodusele ja luua täiesti uus õppeasutus: täienduskool. Eesti Komitee Koolitoimkond kinnitas sellele ka vastava ajutise õppekava. Selle peamiseks ülesandeks seati eesti keele lugemis-

ja õigekirjutusoskuse algete ja eesti lau-
lude õpetamine ja eesti ajaloo ja maateadu-
se kokkuvõtlik läbivõtmine. Õppekava põhi-
joonte koostamisel oldi teadlikud sellest,
et õppetöö eesti täienduskoollides saab pa-
rimal juhul toimuda 2-3 korda nädalas õhtu-
ti või pühapäeviti.

1946. a. sügisel seisti uue kaotuse ees.
Suuri vaevu suudeti säilitada eesti algkooli-
d Stockholmis ja Hälsingborgis (viimasel
1-4. klassini), osaliselt ka Alingsås, mujal
likvideeritud. Seda suuremas ulatuses tuli
üle minna emakeelse täiendusõpetuse korral-
damisele.

Samal ajal toimus Saksamaal eesti laag-
reis veelgi suuremas ulatuses eesti noorile
emakeelse õpetuse andmine, sest seal olid
esindatud kõik koolitüübid kuni ülikoolini.
Sel puhul väärrib erilist rõhutamist meie
õpetajate suur algatusvõime ja eriline ind
eesti koolide asutamisel ja käigus hoidmi-
sel. Aga laagrikooli Saksamaalgi tabas sama
saatus: need likvideeritud koos laagritega.
Rootsis likvideeritud vahepeal ka Hälsingbor-
gi eesti algkool ja seega on veel säilinud
ainult Stockholmi Eesti Algkool, mille õpe-
tajate palgad võttis Rootsi riik osaliselt
oma kanda mõne aasta eest ja Stockholmi
Eesti Gümnaasium, mis töötab õhtukoolina.

Nii oleme pärast ligi 13-aastast maa-
paos viibimist peamiselt ühe koolitüübi,
eesti täienduskooli, mille idee on levinud
üle maa, säilitanud. Ühes aastatega on kõik-
jal muutunud selle koosseis, mille nüüd
moodustavad vööril sündinud lapsed. Oluli-
se momendi moodustab ka koosseisu noorene-
mine. Kui varem võis kõikjal kohata isegi
keskkoolides õppivaid õpilasi, siis nüüd
vöib vaevalt kusagil näha üle 13-a. lapsi;
peamise kontingendi moodustavad 6-10 a.
noored. Kõige olulisemaks muudatuseks on

õpilaste eesti keele oskuse halvenemine, see on kohati väga halb. Kõigile nimetatud asjaoludele vastavalt on elu ise muutnud meie täienduskoolide õppekava, õigemini: selles läbivõetava õppematerjali laadi ja ulatust. Ikka enam ja enam on tulnud kontsentreeruda eesti keele lugemis- ja õigekirjutusoskuse algete omandamisele ja mõnede eesti laulude õppimisele. Eesti maateaduse ja ajaloo alal suudetakse paiguti puudutada vaid latvu. Sellisest olukorrast tuleneb väga oluline järeldus: emakeelse õpetuse ja kasvatuse väga piiratud ulatus. Ja mis on kõige olulisem: täienduskooli kaudu pandud alusele ei järgne mingit pealeehitust, või siis ainult sporaadilist laadi kõrval- ja pealeehitusi noorte organisatsioonide näol. Just pealeehituse küsimus, s. t. ümmarguselt võttes noortele 13-20 eluaastani rahvusliku kasvatuse jätkamine mingi süsteemi raamides ongi Rootsis olnud pikemat aega päevakorral. Selleks sobivate võimaluste leidmine ja nende rakendamine ei ole mingil määral kerge ülesanne. Mitmete võimaluste kaalumisel jäädi lõpuks peatuma õppe- ja harrastusringide süsteemi juurde.

Rootsis on juba mõnda aastat kehtiv seadus, mille alusel antakse riiklikku toetust mitmesugustele õppe- ja harrastusringidele, millede tegevus on kooskõlas vastavais seadustes ettenähtud nõudmistega. Nendest olgu alamal esitatud kõige olulisemad. Igal õpperingil, millele taotellakse riiklikku toetust, peab olema vähemasti 5 osavõtjat 14-18. eluaasta vahel (muusikaõpperingil võib olla 12-18. eluaasta vahel) kuid mitte rohkem kui 25 osavõtjat. Ringi tegevust peab juhtima isik, kellel on nõutav kompetents. Ringi tegevuse aruandeaajaks on 1. sept. - 1. maini. Selle aja kestel peab ring koos käima vähemast 10 korda á 2 tun-

di, s.o. minimaalselt 20 tundi, kuid mitte üle 25 korra, s.o. üle 50 tunni. Iga õpperingi käsitlusaineks võib olla ükskõik mis teema üldkultuuri, kirjanduse, ajaloo, maateaduse või sotsiaalselt alalt. Igale õpperingile antav toetus on mõeldud tasuna juhatajale kuni 300 kr ja lisaks veel toetust riigi õppetegevuseks vajalike õppevahendite (näit. käsiraamatute) ja õppematerjalide saliseks katteks. Õpperingide kõrval on eris aduses ette nähtud riikliku toetuse andmise ka mitmesugustele harrastusringidele, kui need vastavad järgmistele nõudmistele. Igal harrastusringil peab olema vähemasti osavõtjaid 12.-24. eluaasta vahel, kuid mitte üle 25 osavõtja. Igal harrastusringil peab olema vastava kompetentsiga juhataja. Harrastusringide tegevusalade valik on üsna suur ja need on mõeldud suurema isetegvuse võimaldamiseks osavõtjatele, kuna õppe ring on mõeldud rohkem intellektuaalseks tegevuseks. Nii ongi harrastusringide tegevusalade loetelus märgitud foto, male, rahvatants, koorilaul, amatöörteater, muusika, käsitöö, joonistamine, skautlus, aiandus j.t. Peale juhatajale tasumaksmiseks, antakse harrastusringile veel toetust ruumide üüri tasumiseks ja ka hangitud õppematerjali kulu osaliseks katteks, ca 75% ulatuses.

Vastavate rootsi ametiasutustega läbi rääkides selgus, et ka eesti õppe- ja harrastusringidel on võimalus saada riiklikku toetust ühistel alustel rootsi õppe- ja harrastusringidega, kui nende koosseis ja tegevus vastab vastava seaduse nõudmistele. Juba 1954/55. õppeaastal tegutsesid Rootsis mõned eesti õpperingid. Kuid nii õppe- kui ka eriti harrastusringide tegevuse eelduste ja võimaluste kohta ei olnud täit selgust kohtadelt. Vajaliku selguse saamiseks teostas allakirjutanu Eesti Õpetajate Keskühingu juhatuse ja Eesti Komitee juhatuse

soovil pikema ringsõidu Lõuna-Rootsi eestlaste keskustesse mais 1955. Kohtadel toimunud nõupidamistel selgus, et nii õppe- kui ka harrastusringide tegevuseks on olemas küllaldaselt eeldusi ja reaalseid võimalusi nende tegevusse rakendamiseks. Vastavalt sellele nõustus allakirjutanu esinema pikema ettekandega õppe- ja harrastusringide kohta Eesti Organisatsioonide Kongressil, mis toimus Stockholmis novembris 1955. Kokkuvõtte seal peetud ettekandest saadeti Eesti Komitee poolt kõigile organisatsioonidele Rootsis märtsis 1956. Selle tagajärjel on eesti õppe- ja harrastusringide arv kasvanud käesoleval õppeaastal üsna tunduvalt, kuid nagu selgus allakirjutanule käesoleva aasta märtsis Kesk-Rootsi keskustesse teostatud ringsõidul, on veel rohkesti võimalusi õppe- ja harrastusringide võrgu suurendamiseks. Kohtadel leidub asjahuvilisi noori ja sobivaid õpetuseandjaid mitmesugustele aladele, ainult algatus puudub. Eriti märkimisväärne on nii õppe- kui ka harrastusringide väga painduv iseloom. Neid on võimalik sobitada näit. noorte organisatsioonide ise-tegevusse. Skaudi- ja gaidiorganisatsioonide tegevust mitmesugustel aladel on võimalik mahutada õppe- ja harrastusringide süsteemi. Sellist paidlikkust soodustab eriti osavõtjate miinimum ja teemade ja harrastusalade suur valik nii õppe- kui harrastusringides.

Õppe- ja harrastusringide tegevuseks vastavates seadustes ettenähtud kõigi võimaluste ärakasutamiseiga teostub ühtlasi ulatuslik haridussüsteem eesti noorsoo rahvusliku kasvatuse korraldamiseks. Selle süsteemi põhjaks kujuneks täienduslõu, (millele võiks eelne da n. n. pühapäevakool eelkoolialalistele) 7-13aastasile noorile. Sellele järgneksid rööbiti õppe- ja harrastusringid 12.-24. eluaastani. Sellega on hõlmatud kõik

noored kuni täiskasvanuks valmimiseni (ise-
gi mõned aastad lisaks). Ka foto-, male- ja
käsitööringid võivad täita oma osa eesti
noorte rahvuslikus kasvatuses. Väga olulist
osa etendab ka noorte kokkusaamine eesti
noortega, eriti kohtades, kus muidu elatakse
ja töötatakse päevad läbi kesk sügavat vöö-
rast ühiskonda. Mõnetunniseidki öhtused kok-
kusaamised enamvähem omaalaste eesti noor-
tega näit. malelaua taga aitavad noortel
säilitada ja süvendada täienduskoolis oman-
datud nõrka eesti rahvustunnet. Muidugi pa-
kub rohkem rahvuslikku iseteadvust näit. mõ-
ne eesti näidendi kätteõppimine amatöörteat-
ri harrastusringi sildi all, kui leidub vä-
hemasti 5 asjahuvilist noort 12-24. eluaas-
tani. Sama kehtib ka laulu ja muusikakooride
kohta vastava ala harrastusringi näol. Ees-
ti õpetajal Rootsis, ka neil, kes otseselt
ei tööta täienduskoolides, on tänulik või-
malus õppe- ja harrastusringide tegevusele
kaasaaitamisega ühtlasi kaasa aidata eesti
noorte hariduse süsteemi arendamisele pa-
guluses.

Kogu eelolev oli esitatud Rootsi
olude ja võimaluste kohaselt. Tekib küsimus:
Kuidas ja mil määral on võimalusi teistes
maades, kus asub eestlasi suuremal arvul,
täienduskoolile vajaliku pealeehituse teos-
tamiseks? Eemalolijal on olusid mitte tun-
des võimatu anda mingit nõu ja juhatast.
Aga õppering vabaharidustöö vormina on
laialt tuntud. Kas ja missuguses ulatuses
oleks näit. eesti õpperingidele võimalik
hankida ka toetusi, seda tuleks muidugi sel-
gitada. Esijoones muidugi kas ja kuipalju
on kuski asjahuvilisi eesti noori? Või on
muid võimalusi majandusliku toetuse saami-
seks sinna, kus midagi on juba tehtud, näit.
meie noorte organisatsioonidele? Viimased
on mitmel pool, Rootsi ulatunud teadete jä-

rele eriti Kanadas, ilmutanud väga elavat tegevust.

Noorsoo ümberrahvustamine on väga tõsine küsimus ja selle vastu võitlemine ja vastuabinõude otsimine on eestkätt iga eesti pedagoogi vältimatu kohus.

Lõpuks veel mõni sõna täienduskoolide ja õpperingide sisemise tegevuse kohta. Kõige pealt: need on vabatahtlikud institutsioonid, neist osavõttu ei kohusta mingi seadus ega võim. Seda on hea meenutada igakord, kui õpetaja astub üle täienduskooli või õpperingi läve. Teadkem, et paljud koolisunduseas olevad noored käivad tavaliseski koolis ainult selle tõttu, et nad on kohustatud seal käima. Sellepärast ei maksaks õpetajail nii väga meelt heita, kui kõik täienduskooli lähikonnas elavad eesti noored ei käi eesti täienduskoolis. Põhjusi täielikuks või sporraadiliseks puudumiseks on muidugi rohkesti muidki. Aga nende pärast me ei katkesta veel täienduskooli tegevust. Ja praegu täienduskoolides ja mitmesugustes ringides käivad õpilased ise? Need on oma välimuselt ja sisemuselt hoopis teissugused, kui 20-25 aastat tagasi kuski Mustjalas või Tallinnas. Need on vähese eesti keele oskusega Rootsi, Saksa, Inglise, Kanada, U.S.A või ükskõik mis maa noored. Nad on oma ümbruse produktid, nagu kõik teisedki selle maa lapsed. Ka nende vanemad on päeva läbi tööl ja neilgi puudub paljudel juhtudel kasvatajate kodu. Eesti vanem õpetajatepölv on hästi vilunud rühma- ja individuaalse tööviisi rakendamisel täienduskoolide töös-rühma- ja individuaalse tööviisi rakendamine oli iseseisva Eesti koolides laialt levinenud - ja see on tulnud täienduskoolidele suureks kasuks. Mõnedele õpetajaile valmistab veidi raskusi ümberorienteerumine uues olukorras, eriti on neil raske mõista tänapäeva eesti noori, kes on ju oma ümbruse

produktid. Kuidas korraldada eesti täiendus-
kooli tööd nõnda, et see oleks huvitav ja
kaasakiskuv tänapäeva eesti lastele - see
on küsimus, mille kohta on tulnud paljudel
puhkudel rohkesti nõu pidada. Juba aastaid
on Rootsis nõu peetud ja võimalusi otsitud
täienduskoolide õpetajaile ja noorte juhti-
dele täienduskursuse korraldamiseks, kuid
seni on tulnud sellest mõttest loobuda ma-
janduslike raskuste tõttu. Teadaolevail and-
meil on seni Saksamaa ainus maa, kus on kor-
raldatud ühine kursus eesti täienduskooli-
de õpetajaile. Nagu eeltoodustki nähtub, on
allakirjutanu arvates kõige akuutsemaiks
küsimusiks tänapäeva noorte hingeelu ja
täienduskoolides rakendatav õppemeetod. Kõik
teised küsimused on täienduskoolides ja rin-
gides teisejärgu tähtsusega.

H. Rajamaa

NÖUKOGUDE EESTI ÜLDHARIDUSLIK KOOL.

Nõukogude Eesti kool on kujundatud ve-
ne koolisüsteemi eeskujul. Nagu see juba on
teada üldiselt, on Nõukogude Liidus kolm lii-
ki üldhariduslikke koole: algkool, seitsme-
aastane kool ja keskkool. Esimene nendest
on neljaaastane, teine sisaldab peale nelja
algkooli klassi veel 5., 6. ja 7. õppeaasta,
olles seega seitsmeaastane, keskkoolis li-
sanduvad neljale algkooli klassile ja kol-
mele mittetäieliku keskkooli klassile veel
kolm keskkooli klassi ja ta on seega 10-
aastase õppeajaga. Samad kooli tüübid esi-
nevad ka Nõukogude Eestis: algkool, seits-
meaastane kool ja keskkool. Seejuures vii-
mane on 11-aastase õppeajaga, kuna siin kol-

mas keskkooliaste on neljaaastane (NSV Liidu kolmeaastase asemel). Üheaastane lisaõppeaeg Nõukogude Eesti koolides ei tähenda sugugi seda, et õppekava oleks ulatuslikum. Õppekava Eestis on täpselt sama mis Nõukogude Liidus. Üheaastane lisaõppeaeg on määratud eesti koolidele ainult selleks, et eestlastel oleks võimalus paremini omandada vene keelt. Peale Eesti esineb 11-aastane keskkool veel paaris Liiduvabariigis. Kui vene keele õppimine on tõusnud nõuetavale tasemele, on kavatsus redutseerida keskkooli 10-aastasele õppeajale.

Nõukogude Eesti koolis puuduvad iseseisvusaegse Eesti üldhariduslikule koolile iseloomustavamad õppeharud. Nõukogude Eesti keskkool ei tunne humanitaar-ega reaalaru.

Peale eestikeelsete koolide esineb Eestis rohkel arvul vene õppekeelega kooli, eriti Tallinnas, Narvas ja põlevkivi kaevanduse rajoonis, kus elab rohkel arvul venelasi. Vene õppekeelega koolid on kõik 10-aastased. Leidub ka üksikuid segakeelseid kooli, näit. Loksal ja Ahtmes. Sel puhul on üks õppeharu eesti-, teine venekeelne. Huvitav on märkida seoses sellega, et eksternieksamid pidamise õigused on antud 17-le eesti, 13-le vene ja ühele segakeelega keskkoolile, mis muuhulgas vihjab väga kujukalt sellele, kui suur on siiski Nõukogude Eestis vene õppekeelega koolide osatähtsus.

Eesti õppekeelega alg-, seitsmeaastastes ja keskkoolides kehtib 1956/57. õppeaastal järgmine tunnikava, mis annab ühtlasi ülevaate sellest, milliseid õppeaineid õpetatakse, missugustes klassides ja kui suure tundide arvuga. Sulgudes märgitud arvud näitavad tunde teisel poolaastal.

7

1956/57. ö-a tunnikava Nõukogude Eestis

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	Kokku
Õppeaine	13	9	(10)	10	6	8	7	5	4	5	5	77.5
Eesti keel	-	5	5	5	6	6	6	6	5	6	6	55.5
Vene keel	6	6	6	6	6	6	6	4	4	4	5	60
Matemaatika	-	-	-	2	2	2	2	2	3	3	4	20
Ajalugu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Konstitutsioon	-	-	-	2	2	2	2	2	1	-	-	11.5
Bioloogia	-	-	-	2	3	2	2	2	3	-	-	14
Geograafia	-	-	-	2	2	2	2	3	4	3	2	16.5
Füüsika	-	-	-	-	-	-	-	2	2	2	2	10
Keemia	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Astronoomia	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	14.5
Võõrkeel	-	-	-	-	-	-	-	4	3	1	-	1
Psühholoogia	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kehaline	2	2	(1)	1	1	2	2	1	2	2	2	18.5
kasvatatus	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	6
Joonistamine	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1	4
Joonestamine	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	11
Laulmine	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tööõpetus ja praktilised õppused	1	1	1	1	2	2	2	-	-	2	-	10
Praktikumid	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	1	6

K o k k u 24 25 25 27 33 33 34 34 34 34 34 34 37

Eesti keele tundidest on ette nähtud kasutada I kl. -2, II ja III -1 nädalas kirja- tehnikale pooltundide käupa. Kehalist kasvatust VIII-XI klassis õpetatakse eraldi poeg- ja tütarlastele. Iga 4 klassikomplekti ja 4 mittetäieliku komplekti kohta lubatakse täiendavalt 2 tundi nädalas koorilaulu. Koolides, kus on olemas õpilasorkester, võidakse rajooni (linna) haridusosakonna loal tasuda orkestrijuhile õpilaste väljaõppe ja orkestri juhtimise eest kuni 4 tundi nädalas. Konstitutsiooni tunnid on ära jäetud 1956/57. õppeaastal.

Kandvateks õppeaineteks on eesti keel, vene keel ja matemaatika, mis võtavad oma alla tublisti üle poole keskkooli tundide koguarvust, algkoolis isegi üle 75%. Üldiselt on eesti keele tundide arv kõige suurem, kuid pooled tundidest langevad algkooli neljale klassile. Keskkooli 7-le õppeaastale jääb üle 39 tundi nädalas. Nendest on määratud keele õpetusele ainult 17,5 tundi, kuna ülejäänud 21,5 tunnis tuleb käsitleda kirjan- dust, kusjuures ilma liialduseta pool aega sellest tuleb pühendada vene kirjandusele. Vene keel algab algkooli II klassist ja ta tundide arv on tähelepanu äratavalt suur, moodustades 16,5% tundide koguarvust, ja on pühendatud peamiselt keelele endale. Keskkooli osas on vene keel 40,5 nädalatunniga õieti esikohal, kuna eesti keelele koos vene kirjandusega tuli samades klassides 39 tundi nädalas. Matemaatika 36 tunniga nädalas jääb keskkooli osas kolmandale kohale. Vöörkeel on täielikult välja tõrjutud seitsmeklassilisest koolist. Keskkooli vanemates klassides, alates VIII klassiga, õpitakse ühte vöörkeelt väga tagasihoidliku tundide arvuga.

Tööõpetus, praktilised õppused ja prak-

tikumid võeti õppekavva alles hiljuti, aasta-paari eest seoses polütehnilise õpetuse rõhutamisega. Tööõpetuse osas algkoolides katsetatakse paberi-, savi-, niidi-nöela ja elementaarsemate puutöödega, samuti õpitakse töötama kooliaias, kus kasvatatakse mitmesuguseid taimi. Praktilised õppused V-VII klassis on määratud puu- ja metallitöödele töökodades, mida koolid ise peavad looma ning sisustama. VIII - XI klasside tunnikavades ettenähtud praktikumid on pühendatud põllumajandusele, masinaõpetusele ja elektrotehnikale. Parteiorganisatsioonide poolt õhutatakse põllumajanduslike „praktikumide“ korraldamist suvisel koolide vaheajal, et harjutada ehk juurutada õpilasi ühiskondlikult kasulikkude töödega. Paljud eesrindlikud koolid on siin saavutanud silmapaistvaid tulemusi. Nii on näit. Mustla keskkoolis iga 7.-11. klassi õpilane 1955. aasta suvel välja töötanud kolhoosides keskmiselt üle 30 normipäeva. Nendest 9 õpilast olid töötanud üle 90 normipäeva, kusjuures 1 õpilane oli saavutanud koguni 130 normipäeva. 1956. a. suvi kujunes veelgi ulatuslikumaks õpilaste tööjõu kasutamiseks kolhoosi põldudel ja karjafarmides. Selle tulemusena võidi Mustla keskkooli aruandes märkida, et õpilased olid kahe suwega töötanud kolhoosides üle 12 tuhande normipäeva.

Vene õppekeelega alg-, seitsmeaastaste ja keskkoolides 1956/57. õppeaastal kehtiva tunnikava annab järgneval leheküljel asuv tabel:
(Sulgudes märgitud arvud näitavad tunde teisel poolaastal.)

Vene õppekeelega alg-, seitsmeaastaste ja keskkoolide tunnikava 1956/57 õppeaastal.

Õppeaine	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	Kokku
Vene keel ja kirjandus	13	13	13	9	9	8	6	6(5)	4	4	84.5
Matemaatika	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	60
Ajalugu	-	-	-	2	2	2	2	4	4	4	20
Konstitutsioon	-	-	-	2	2	2	2	2(3)	2(3)	1	14
Geograafia	-	-	-	2	3	2	3	2(3)	2(3)	-	14
Bioloogia	-	-	-	2	2	2	3	2(1)	2(1)	-	12.5
Füüsika	-	-	-	-	-	2	3	3	4	5(4)	16.5
Astronoomia	-	-	-	-	-	-	2	2	-	1	1
Keemia	-	-	-	-	-	-	-	2	3	3(4)	10.5
Psühholoogia	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Võõrkeel	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	20
Kahakultuur	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	20
Joonistamine	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	6
Joonestamine	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	4
Laulmine	1	1	1	1	1	1	1	-	-	-	6
Õppejõud ja praktilised õpused	1	1	1	1	2	2	2	-	2	-	10
Praktikumid	-	-	-	-	-	-	-	2	2	2	6
Kokku	24	24	24	26	32	32	32	33	33	33	293

Võrreldes vene õppekeelega tunnikava eestikeelsega paistab kohe silma, et vaatamata üheaastasele rohkem koolis käimisele eestikeelses keskkoolis on üksikute õppeainete tundide arv ligikaudselt võrdne mõlemas tunnikavas, paaris õppeaines on vene õppekeelega koolis tunde isegi rohkem. Üks õppeaasta on eestikeelsetes koolides seega pühendatud vene keelele kui riigi keelele. Kuna aga sellest veel ei jätkunud, siis tuli teiste õppeainete tunde veel kärpida, et saada kätte vene keelele määratud tundide arv. Tunnikavade võrdlus näitab, et selle all on kannatanud eesti keel ja võõrkeel. Emakeele tunde on venekeelses keskkoolis 84,5 tundi ehk 29% tundide koguarvust, eestikeelses aga ainult 77,5 tundi ehk 23%. Algkooli osas tuleb erinevus emakeele tundide arvus veelgi kontrastsemalt nähtavale: eesti õppekeelega koolides on emakeelele määratud 38 tundi ehk 38% algkooli kogutundide arvust, vene õppekeelega algkoolis aga 48 tundi ehk 49%. Mis puutub võõrkeeltesse, siis algab see venekeelses koolis juba V klassist, eesti õppekeelega koolides aga alles VIII klassist, milline erinevus on aga väga oluline võõrkeele omandamise seisukohalt. Ka venekeelses koolis jääb 1956/57. õppeaastal konstitutsioon tegelikult tunnikavast välja. Seda tundi võib õppenõukogu otsusel kasutada kas vene keele või mõne teise õppeaine õppimiseks. Eestikeelses koolis polnud õppenõukogul sellist õigust, kuna see oli määratud juba keskkohast.

Tööliskoortele on moodustatud eritüüpi koolid oma üldharidusliku taseme tõstmiseks, kus nad tootmistööd katkestamata võivad õhtuti õppida. Neid koole nimetatakse töölisnoorte koolideks, mille tunnikava kohta annab ülevaate järgmine tabel:

EESTI PEDAGOOGIKA

ARHIIVMUSEUM

FOND ...R. 120.19.....

Eesti õppekeeltega töölisnoorte alg-, seitsmeaastaste
ja keskkoolide tunnikava 1956/57. õppeaastal.

Õppeaine	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	Kokku
Eesti keel	8	8	6	6(7)	6(4)	3(4)	2(3)	3(2)	3	3	48
Vene keel	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	30
Matemaatika	5	5	4	3(4)	4	3	3	3	3(4)	3(4)	37.5
Ajalugu	-	-	1	1	1	1	1(2)	2	2(1)	2(1)	9.5
Geograafia	-	-	1	1	1	0(2)	0(2)	1	-	-	6
Bioloogia	-	-	1	2(0)	0(2)	2(0)	2(0)	1	-	-	6
Füüsika	-	-	-	-	1	2	2	2	2	1(2)	10.5
Keemia	-	-	-	-	-	2(0)	1	1	1	1(2)	5.5
Astronoomia	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1(0)	5.5
Võõrkeel	-	-	-	-	-	-	1	1	1(2)	1	4.5
Joonestamine	-	-	-	-	-	0(1)	1(0)	1	1(0)	1(0)	2
Konstitutsioon	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Konsultatsioonid	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	40
Kokku	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	200

Töölisnoorte algkoolis puudub esimene klass, seega on töölisnoorte keskkool 10-aastane. Tunnikava on üldiselt väga suurel määral kärbitud. Kui maha arvata konsultatsioonid, mis pole õppetöö tavalises mõttes, vaid ainult tundidele ettevalmistamine, siis on igas klassis, kaasa arvatud ka keskkooli vanemad klassid, õppetööd ainult 16 tundi. Selline äärmiselt radikaalne õppetundide redutseerimine on läbi viidud osaliselt sel teel, et osa õppeaineid on täielikult tunnikavast välja jäetud, osaliselt ülejäänud õppeainete tundide vähendamise teel üldjoontes kuni 50% võrra. Võõrkeelele on järele jäänud ainult 4,5 tundi. Nii suur õppetundide vähendamine teeb küsitavaks kui palju keskkooli õppekavast on võimalik selle aja jooksul tegelikult läbi töötada. Mõned asjaolud, näit. eriteemad eesti keele kirjalikul eksamil lõpuklassis, vihjavad sellele, et töölisnoorte koolides võib oletada teistsugust õppekava võrreldes tavaliste üldhariduslike koolidega, kuid täpsed andmed selle kohta puuduvad. Kuid vaatamata sellele soodustatud olukorrale, mida omavad töölisnoored keskkooli omandamisel, ei ole tööliskoolid seni veel õiget hoogu sisse saanud. Esijoonel on õpilaste väljalangemise protsent õppeaasta jooksul niivõrd suur, et see vaevalt võimaldab korralikku õppetööd. Sagestasti analüüsitakse, miks langeb nii palju töölisnoori õppeaasta jooksul koolist välja, ja leitakse, et süüdi on siin osalt õpetajad, kes küllalt hästi ei serveeri oma õppeainet või nagu öeldakse - õpetavad liiga „formaalselt“ ega arvesta küllaldaselt töölisnoorte koolide „eri spetsiifikat“, osalt aga ka käitise või vabriku direktorid, kes küllaldaselt ei tulevat vastu õppeühimulistele töölisnoortele. Vaatamata

propagandale pole viimasel ajal töölisnoorte koolide arv kasvanud. 1954/55. õppeaastal oli neid kooli 64, 1955/56. õ/a-l 59 ja 1956. aasta sügisel alustas tööd 61 kooli.

Maanoortele on moodustatud analoogiliselt maanoorte koolid, mille tunnikava on sama töölisnoorte omaga. Ka maanoorte koolide arv pole viimasel ajal tõusnud. Veebruaris 1955 töötas ametlikel andmeil 25 maanoorte kooli, 1956. aasta sügisel alustas tööd aga ainult 11 kooli.

Iga keskkooli ja seitsmeaastase kooli eesotsas seisab direktor. Tema abi nimetatakse õppeala juhatajaks. Ka seitsmeaastasel koolil on õppeala juhataja. Tähtsateks ametiteks on ka vanem pionerijuht, komsomoli-algorganisatsiooni sekretär, eriti aga partei-algorganisatsiooni sekretär, kes on partei esindaja koolis. Kui kooli kollektiivis ei leidu vähemalt kolme kommunisti, mis on vajalik partei-algorganisatsiooni moodustamiseks, on partei koolis esindatud teisel kujul. Ka raamatukogu juhatajal näib olevat tähtis funktsioon. Raamatukogu kasutamisel õpilaste poolt peetakse rangelt kinni sellest, et iga õpilane esmajoones loeks läbi need raamatud, mis seisavad klassiväliseks lugemiseks soovitatud raamatute nimekirjas. Täiendava lugemismaterjali valik aktiivsematele õpilastele toimub raamatukogu juhataja poolt vastavate aineõpetajate kaasabil.

Teodor Künnapas

MÄLESTUSI ÜHEST HARIDUSVETERAANIST.

Eesti Õpetajate Liidu esimees ja „Kasvatuse“ toimetaja Enn Murdmaa on kodumaal surnud. Kommunistide lehe surmakuulutuses seisab:

„Avaldame oma kaastunnet Leida Murdmaale tema isa Enn Mihkli poeg Murdmaa sünd. 21. detsembril 1874, surnud 9. jaan. 1957, surma puhul.“

Lühike on ka nekroloog: „9. jaan. k.a. suri kõrges vanuses üks eesti vanema põlve koolitegelasi Enn Mihkli p. Murdmaa. Enn Murdmaa sündis 1874. a. Kärus rahvakooliõpetaja pojana. Alghariduse sai Harjumaal Lohu vallakoolis. Pärast Tartu Õpetajate Seminari lõpetamist alustas Enn Murdmaa 1894. a. tööd õpetajana Virumaal „Kalevipoja“ seltsi koolis. Seejärel töötas ta reas teistes koolides, kõige pikemat aega aga juhatajana Tallinna linna 21. koolis, alates 1923-1941 aastani. Saksa okupatsiooni võimud võttis temalt kui progressiivselt pedagoogilt, kes nõukogude korra kehtestamisel Eestis võttis osa nõukogude korra organiseerimisest, õiguse õpetajana töötada. Veel rohkem, ta pidi selle eest isegi kandma fashistliku vanglakaristust ning elama hiljem jälitavas olukorras. Pärast Suure Isamaasõja lõppu määrati Enn Murdmaa Tallinna 21. kooli direktoriks, kellena ta töötas 1947. a., millal siirdus vanadusepensionile. Viimasel aastatel tegeles vana koolimees ilukirjanduse tõlkimisega. Tema tõlkes on ilmunud rida vene klassikute ja nõukogu autorite teoseid. Enn Murdmaa töötas koolipöällul üle 50 aasta. Tuhanded tema endised kasvandikud mäletavad teda kui võitlejat rahvahariduse arendamise eest, kui suurepärast pedagoogi, ühiskonnategelast ja inimest. Helge mälestus temast jääb kauaks

meie südamesse. Grupp seltsimehi."

Enn Murdmaa, endise nimega Ernst Martinson, on teinud läbi kõik eesti kooli arenemise astmed. Ta õppis osa aega saksa-aegses vallakoolis ja pärast 1887. aastat selle üleminekul venestamiseaegses, viibis Tartu Õpetajate Seminaris selle asutamise ägeda aial vene surve ajal direktor Tihhomirovi all, oli õpetajaks veneaegsetes vallakoolides, juhatas pärast 1905. a. vabaduse saabumist Eesti Kooliseltsi emakeelset kooli, oli rahvakoolide inspektoriks, töötas Haridusministeeriumis rahvahariduse kõrgeima juhina, juhatas iseseisvuse ajal algkooli, organiseeris ja juhtis eesti õpetajaskonda EÖL kaua-aegse esimehena, toimetas „Kasvatust“ ja sai lõpuks tunda vaba eesti kooli hukkumist ja kommunistliku päikese varjutust.

Kui 1903. aastal töötasin õpetajana Viru-Nigulas, sain teada, et mu kaasvilistlane Ernst Martinson on kümme kilomeetrit eemal Vaeküla vallkoolis õpetajaks. Läksin teda suvel külastama. Leidsin mehe, kes viibis unistuste maailmas ja kõneles kõrgetest ideaalidest. Päev otsa mängis ta mulle orelil Schilleri „Kellalaulu“ (komponisti olen unustanud) ja jutustas, kuidas ta segakor selle suurepärase teosega kontserdil oli esinenud.

Kõhtasin Martinsoni uuesti 1906. aastal Eestimaa kubermangu erinõukogus, kus arutati Baltimaade reformide kava. Ta oli seal koos üliõpilase Kristjan Hahoga Virumaa valdade esindajaks ja võitles lõvina sääraсте рүүтелкonna pliiitikameeste vastu nagu parun Dellingshausen, parun Schilling ja parun Budberg. 1905. aasta oli avanud ta poliitilise soone ja see allik vulises tal kogu ta eluaeg.

Rännakul mööda kodumaad kohtasin te-

da 1910. a. Narva-Jõesuus, kus ta oli Eesti Kooliseltsi emakeelse kooli juhatajana. Ta oli nüüd tuline rahvuslane ja eduera-kondlane, aga ikka veel unistaja ja maailmaparandaja, kes uppus utoopiatesse ja kes nurises isegi Jaan Tõnissoni aeglase tempo üle. Tal oli aastad palju ägedust juurde toonud. Jõudsime temaga kolme tundi kestel üle kümne malepartii läbi mängida, millest ükski ei lõppenud viigiga. Vaid ikka ühe või teise poole matiga.

1917. aasta suvel pärast vene ametnike lahkumist on ta juba Tallinnas rahvakoolide inspektor ja sügisel, kui tegevusse astuvad autonoomse Eesti maavalitsused, Harju abimaavanem ja Harju Koolivalitsuse juhataja. 1918. a. lõppkuudel kutsutakse ta Haridusministeeriumi rahvakoolide osakonna juhatajaks ja järgmisel aastal, kui algkoolide ja keskkoolide osakonnad ühendatakse ministeeriumi koolivalitsuseks, saab ta selle direktoriks, sellega kogu koolielu tegelikuks juhiks. 1921. a. on ta juba haridusministri abi. Ministeeriumis kaitseb ta sirgjooneliselt ametasutuse autoriteeti põhimõttel, et ülemus ei läsi. Siin teeb ta oma suurima elutöö, koos abiga koos Fr. V. Mikkelsaarega eesti avalikkude algkoolide seaduse ja kaitseb seda Isutavas Kogus. Selle seaduse kohta ütlesil välismaa pedagoogid, et ta oli maailma kõige vabam. Ühtlasi astub ta võimsalt üles õpetajate olukorra parandamise eest.

Sel ajal vahetab Martinson oma poliitilise usutunnistuse. Maailm on punane ja roosa, kodanlised erakonnad hoolitsevad tema arvates liiga vähe haridusest ja sõjaväe peale kulutatakse liiga palju, rii et rahvaharidusele vähe üle jääb. Rahvaerakondlasest saab sotsiaaldemokraat. Ta ütles ise, et ainult sotsialismi võidu-

käik suudab viia eesti kooli vajalikule kõrgusele. Oli ka neid, kes tõendasid, et ta teigi seda karjääri pärast, sest tulevik paistis olevat sotsialismi käes. Kes suudab inimese hinge vaadata! Igatahes oli sotsialistlik partei see, kes tõstis ta ministri abiks. Partei võtab ta kahel käel vastu. Ta valitakse 1. ja 2. Riigikogu liikmeks. Tal tuleb seal pidada ränka võitlust õpetajate palgaolude parandamise eest, et teha õpetajad üheõiguslikkudeks teiste riigiteenijatega.

Aga partei roosidel on ka omad okkad ja mõnikord isegi õige teravad. Murdmaa saab neid varsti tunda. Ta peab veenduma, et tähtsam kui kool ja haridus on parteil erakondlik poliitika. Kui 1922. a. valitsuse moodustamine läks K. Pätsi kätte ja see Baueri haridusministriks võttis, keeldusid sotsialistid astumast koalitsiooni kodanlastega ja kutsusid ministeeriumidest ära ka oma ministriabid. Enn Murdmaa pidi lahkuma Haridusministeeriumist. Ka pidi ta muidu kibestusega veenduma, et mõneski küsimuses partei suured lubadused ei sobinud kokku nende tegelikkude kavatsustega. Kibestunult saab ta hakkama sammuga, mida Eesti parlamendis vähe astunud. Ta lahkus sotsialistlikust rühmast, jäi aga Riigikogusse edasi parteituna, pidades kinni Ibseni tõest: „Vaba on ainult see, kes on üksinda.“ Tagajärjeks oli, et ta 3. Riigikogusse enam ei kandideerinud - ei olnud ühtegi erakonda, kes oleks soovunud võtta „parteitut“ oma nimekirja. Ja nii sai haridusministri abist jälle lihtne algkooli juhataja. See jättis ta südamesse terava pinnu, mis jäi sinna kogu ta eluks ajaks ja mõjutas ta suhtumist Haridusministeeriumiga. Temast sai põhimõttelik opositsionäär ministeeriumi vastu, ükskõik, kes oli ministriks. Seda opositsiooni korraldas ta Õpetajate Liidu kaudu.

Eesti Õpetajate Liidu omapäraks oli, et ta ühendas kõigi koolitüüpide õpetajad ühes koolinõunike ja administratiivsete juhtidega. Muuseas oli Liidu ülesandeks õpetajate palgatingimuste ja õiguste eest võitlemine ja sellest võtsid ühel hoobil osa nii „töölised“ kui ka „tööandjad“. Poliitilise joone eest Liidus hoolitsesid eriti need liikmed, kes millalgi olid õpetajad olnud, selle ameti varna pannud, nüüd aga siiski veel Liidus juhtivat osa etendasid. Selle kirju kogu esimeheks valiti E. Murdmaa 1922. aastal ja ta pidas seda ametit kuni Liidu sulgemiseni kommunistide poolt. Vaheaeg oli ainult üks aasta. Ega see amet kerge olnud, eriti siis kui poliitilised lained kõrgele löid ja aktiivseteks muutusid, nagu näit. 1933, kui Liitu taheti kiskuda Kutseühingute Keskliitu, mis seisis kommunistide kontrolli all. Enn Murdmaa pidi üle elama ka selle, et ta võimast Liit üksikuteks iseseisvateks osadeks lagunes. Keskkooliõpetajad ei talunud välja, et Liit peamiselt algkooli küsimustega tegeles. Mõjus ka poliitiline värving, kuna keskkooliõpetajate valdav enamuse kuulus kodanlaste leeri. Nad asutasid oma kogu. Enne seda, juba 1927. a. olid täienduskoollide õpetajad oma üleriigilise liidu asutanud. Suurima hoobi Õpetajate Liidule andis aga Õpetajate Koja asutamine. Kuid hoolimata kõigest sellest säilitas Õpetajate Liit eesti koolielu oma auväärse positsiooni. Tema seisukohtadega arvestati nii koolides, koolivalitsustes kui ka ministeeriumis. Selle juures oli Enn Murdmaa isikul suured teened. Kui 1938. a. K. Päts koolijuhatajate üleriigilisel koosviibimisel koolijuhatajate poole pöördus, oli Enn Murdmaa see,

kes talle vastas, hoolimata sellest, et Õpetajate Koda siis juba tegutses.

Ta oli EÖL häälekandja „Kasvatuse” toimetaja 1921. aastast alates kuni 1940. aastani välja arvatud ainult paariaastane vaheaeg. Alates 1926. aastast toimetas ta ka noorsoo ajakirja „Noorusmaad”.

Samuti on tuntud Enn Murdmaa kooliramatute autorina. Ta kirjutas algkoolide kolmeandmelise lugemiku „Kirjandust koolile.” Kuid need ei suutnud oma iseärasuste tõttu koolides läbi lüüa. Neis peegeldus vahest selgemini kui kusagil mujal Enn Murdmaa hingelaad, mis oli tugevasti mõjustatud vene tolleaegsest intelligentsi iseloomustavamast „maailma kurbuse ning valu” pessimismist. Tolleaegne vene noorus armastas palju filosoferida. Sellestki ei pääsenud Murdmaa oma lugemikes. Seda Murdmaa hingelaadi peab mõistma. Ta kasvas üles vene intelligentsi mõjul, astudes avalikku tegevusse 12 aastat enne kui Jaan Tõnisson tuli „Postimehe” toimetajaks. Ja oma algkooliõpetaja põlves 1894 - 1917 jõudis ta läbi lugeda palju vene „edumeelset” kirjandust. See on ikkagi ligi veerandsada noorusaastaid.

Kodumaises nekroloogis esitatud selektus, et Enn Murdmaa aitas „nõukogude korra organiseerimisele” ei vasta tõele. Kommunistid andsid EÖL pahempoolsetele funktsionäridele kõrged kohad. Mõlemad Uustalud, Harju ja Lääne maakondlike liitude esimehed, said maavanema kohad, J. Käis toodi haridusministeeriumi, Janson avas kommunistide riigikogu jne. Tähtsad kohad anti isegi lootustandvaile silmapaitvamatele „roosadele”. Aga vana veteraani Enn Murdmaad, kes oma hinge põhjas oli ja jäi tuliseks rahvuslaseks, ei saadud edutada. Ta jäi, nagu ta oli, algkooli juhatajaks. Lisaks pandi talle veel ajutiselt vene keele õpetamine nekrotite

kursustel. Ja kõige lõpuks jäi talle järele ainult raamatute „tõlkimine“, mitte kirjutamine. Miks saksa okupatsiooni ajal Murdmaa vangistati, ei ole muidugi teada, vist küll selle punase helgi pärast, mille tekitasid EÖL ümber mõned üliagarad punased tüübid. Ta vabastati aga, kui ta kohta oli kogutud lähemaid andmeid.

Kodumaises nekroloogis paistab silma kaks iseloomulikku üksikasja. Ta eestikeelsetes kirjutistes nimetatakse venelaste kombel nime kõrval ka isa nime. Kes Enn Murdmaa paremaist sõpradest teadis, et ta oli Mihkli poeg? Ja maetud on ta Aleksander Nevski õigeusu kalmistule. Murdmaa oli luterlane ja jäi selleks. Emba kumba, kas on enamlastel usuvaenuliku surve tagajärjel usuvahed juba niivõrd tasanenud, et inimestel ükskõik on, kus nende omaksed puhkavad, või on Murdmaa omastes tekkinud vool, mis eelistab õigeusu kalmistut.

Enn Murdmaaga on hingusele läinud eesti suun sirgejooneline töömees ja pedagoog ja ärkamisaegse hingelaadiga idealist. Kes kord kirjutab eesti kooli ajalugu, see ei pääse mööda Enn Murdmaa nimest.

M. Raud

SOOME KOOLIELU PÄEVAKÜSIMUSI.

Minu daamid ja härrad!

Suurte kogemustega cesti koolitögelane Märt Raud jutustas minule hulk aega taga-
onckdoodi, milles ta kirjeldas soome alg-
kooliseadustiku sündi. „ Oli kord King-
sepp,“ algas haridusnõunik Raud, „ king-
sepp, kes otsustas oma pojale saapad te-
ha. Kingsepp ei tahtnud siiski kasutada
poja saabaste õblemiseks aega, nillal ta
võiks raha teenida, ja kuna ta oli hea
kingsepp, jäi tal poja saabaste õblemi-
seks üpris vähe aega, väike hetk vahete-
vahel. Saabaste valmimine venis sellepä-
rast väga kaugele. Ja kui saapad viimati
valmis said, oli poeg kasvanud ja tema
jalad samuti. Need olid saabastest välja
kasvanud.“ Seda jutustas härra Raud mi-
nule, kui mina meie-vahelises jutuajami-
ses inestust avaldasin selle kohta, kui
kiiresti Eestis uusi seadusi antakse ja
vanu tühistatakse.

Sellest on möödunud palju aega ja ma
pean möönma, et mu heal sõbral Märt Raul
oli õigus. Soome algkooli-rahvakooli- uut
seaduse-aelnõud hakati koostama juba ka-
hekümne aasta cest, aastal 1936. Alles nüüd
on see seaduseks valmimas, kuid poisi ja-
lad on selle aja jooksul kasvanud ning
saab näha, kas need enam mahuvadki saabas-
tesse. Igatahes midagi oluliselt uut ei
saa uus algkooliseadus enam Soome algkoo-
lile anda, kuna seda oodates on selle sisu
juba suurelt osalt teostatud. Uue seaduse-
ga näiteks liidetakse keskkool-soome mõis-
tes keskkool-alkooli ülemasse astmesse,
kuid vallad on juba nüüd 10aasta jooksul
aastast 1946 alates võinud vabatahtlikult
asja just samal viisil korraldada. Neile

lastele, kes ei astu keskkooli ega niimoodi õpi üheksa-aastasest koolis, tuleb uus algkooliseaduse põhjal korraldada sunduslik kaheksa-aastane päevakool, millest kuus aastat on tegeliku algkooli osa ja kaks aastat päevatäienduskooli, kodanikukooli, nagu seda uues algkooliseaduses nimetatakse. Kuid selline kaheksa-aastane algkool seati sunduslikuks linnades ja alevites juba aastal 1921. Maal on see koolimoodus olnud lubatud vabatahtlikult juba kümme aastat tegeliku seitsmeaastase algkooli ja selle üheaastase õhtutäienduskooli kõrvalmoodusena. Kaheksa-aastane päevakool on siiski ka maal kiiresti muutumas üldiseks, ilma et seda oleks peale sunnitud. Näiteks Tampere ümbruskonna idapoolses inspektorirajoonis praegusel silmapilgul umbes 83 % lastest õpib 8 aastat täielikus päevakoolis. Nelja algkooli klassi põhjale järgneva algkooli kõrgema astmena viieaastane keskkool ja kuue algkooli klassi põhjale kolme- või neljaaastane keskkool. Nii siis on Soome algkooli arendatud selle aja jooksul, millal uus algkooliseadus on olnud valmimisel nii palju, et uus algkooliseadus ei too enam kuigi tähelepanuväärset parandusi kooliellu. Kui veel arendamine edasi jätkub sama kiirusega kui seni ja uue algkooliseaduse arutus veel edasi venib, tuleb uus algkooliseadus varsti ära heita, see halvendaks meie algkooli. Saabas on jäänud liiga kitsaks.

Soome on pärast sõda hiiglasammudega oma rahvaharidust arendanud. See ei olene üksipäini kasvanud huvist hariduse vastu. Koolinajade ehitamine, õpetajate väga rohke ettevalmistamine ning koolisundusaastate lisamine, kõik see moodustab rahva raskest seisukorrast oleneva enesekaitse selles külmas sõjas, mida pä-

rast rahu sõlmimist peetakse. Haridus on meie parimaks kindluseks. Meie oleme riiklikult nõrgemas seisukorras kui Rootsi. Sellepärast meie ei tohi mitte raasugi Rootsi järelle jääda ning meie peame oma kooli kõrgemal tasemel hoidma kui meie naabrite koolid on.

Keskaja lõpul ja uueaja algusel viibis Euroopa nõrgas seisukorras. Araablaste valitsesid Hispaanias, türklased ründasid Wiini ning tatarid hoidsid oma võimu all Venemaad. Kuid siis leiutati Euroopas raamat ja korraldati kooli. Haridus hakkas kiiresti tõusma ning Euroopa vallutas peaaegu terve Maa-Kera. Oma vallutustes ta ei talitanud alati sügugi õigusekohaselt, kuid kool andis temale võimu ja voli, mida tihti tarvitati vaolesti. Selle järelle kui koloniaalmaad said oma kooliasutise, need muutusid iseseisvaks. Nüüd on koolid kõigis maades ja nüüd on valge rassi võimu-asend väljaspool Euroopat kõikumäa löönud. Kool tõstis tema võimu, kool ähvardab seda ka hävitada. Täie õigusega kirjutaski Inglise valitsus oma sõja ajal parlamendile antud kooliseaduseelnõu tiitlilehele: Selle rahva tulevik oleneb selle kasvatusest. Kuid mitte ainult Inglismaa, vaid ka kõik teised maad tunnevad, kui hädatarvilik on hea kool. Sellepärast on kool sattunud rahvaste võistleva enesevarustuse rindkonda. Saja aasta eest ütles Soome parlamendis keegi talupojadessisuse esindaja: „Meie peame saama kooli, mingu siis kas või viinane oinas laudast.“ Nüüd ütleme meie: Meie peame korraldama hääd koolid, kuna sellest oleneb meie tulevik. Pole enam küsimus rahva kultuurist, vaid rahva elust ja surmast.

Iga rahvas loob kooli oma pildiks ning oludele vastavalt. Pole ühtegi kooli, mis igas maas oleks parim. Ida-bloki maades on kõik

lapsed sunnitud õppima keskkoolis, kuna see-
ga on hõlpsasti teostatud vene keele õppi-
mise sundus kõigile lastele. Selleks on ole-
mas veel teine põhjus. Kõik lapsed saäl va-
javad võimsat poliitilist kasvatust ning
see õnnestub kõige paremini, kui lapsed vii-
bivad kooliklassides. Kui pearühk oleks õp-
petööl, tuleks lapsi vähemalt ülوماتes ast-
metes nende andekusele vastavalt jagada e-
eri koolidesse või klassidesse, kuna nõrgee-
mad ei õpi sama kiirelt kui andekamad. Kuid
kui kooli otstarbeks on sisse juurutada
lastesse uut poliitilist usku, siis pole vä-
hemandekad lapsed takistusaks. Nad usuvad
kergemalt ja kiiremalt kui andekad. Minolt
kasvatuslikel põhjustel Ameerikaski lapsed
sageli õppivad kõik samades koolides. Seal
tahetakse kiiresti üleskasvatada eri rah-
vuste lastest ameeriklasi, Ameerika kodanike.
Rootsi kooliuuenduspüüded pakuvad huvi-
tava uurimisobjekti. Siin puuduvad sellised
tegürid, mis ülevõimsalt määraksid koolisüs-
teemi ning sellepärast võideldakse siin
lõpmatult ning rahvakooli ja keskkooli õpe-
tajate erinevad seisukohad tulevad erakord-
selt tuttavaks avalikus sõnavõtmises. Meil
on umbes samuti.

Eesti kooliõpetajad on alati teadnud,
et Soome kool on konservatiivne ning meil
leidub praegugi suhteliselt vähe isikuid,
kes sooviksid suuri muudatusi koolisüsteemi-
s, olgugi et lahkkelid ka meil pole tund-
matud. Meie aktuaalseks kooliküsimuseks on
gi olnud kooli kiire laiendamine ning pa-
randamine endise süsteemi põhjal. Siiski tu-
leb märkida, et endisest rohkem tehakse
tööd kesk- ja kutsekoolide paigutamiseks
maale, et kõigil lastel, olagu nad kuspool
tahes, oleks võimalus õppida sellisel koo-
liliinil, milleks neil päritud oskuste ja
kalduvuste põhjal on aeldusi.

Viimati mainitud põhimõte on viinud selleni, et uus algkooliseaduses on tähtsamaks põhimõtteks keskkooli ja algkooli liitmine kõrvalisteks liinideks algkooli kõrgemal astmel. Keskkool saab olema osaks algkoolist. Keskkoolis ei ole koolimaksu. Õpilased saavad ilma maksuta kooliräämatud ja teised koolitarbed ning ilma tasuta koolieine igal koolipäeval. Kaugel elavaid õpilasi toetatakse valla poolt nii, et neile korraldatakse maksuta söidutamist kooli või internaatkoolimajas. Kehvematel õpilastel antakse veel muudki toetust, nii et puudus ei tohiks olla takistuseks, mille põhjal laps ei võiks õppida keskkoolis, kui temal on õppimiseks küllaldaselt andi ja usinust. Keskkoolis õpetatakse kahte kodumaa keelt, soome ja rootsi keelt ning ühte võõrast keelt, kõige sagedamini inglise keelt, tihti saksa keelt, väga üksikuil juhtudel vene keelt.

Kuna keskkool on teoreetiline kool, kus õpitakse palju keeli, on selle kõrvalkoolimooduseks praktiline kodanikukool. Lapsed viiakse küladest autodega kirikukülla või majutatakse kooli ligidale. Kool on kaheaastane. Koolis on palju masinaid, mida kasutatakse töövahendena. Kui tahaksime nimetada keskkooli homo sapiensi kooliks, oleks kodanikukool homo faberi kool. Kodanikukoolis õpivad poisid tundma autot, selle mootorit, elektrimasinate tugevust ja ehitust, valmistama metallist ja puust mitmesuguseid esemeid. Tütarlapsed jällegi õpivad kodanikukoolis suhteliselt palju kodumajandust ja käsitööd. Tütarlastele ja poeglastele on ühised kodanikukooli kaubanduslikud liinid. Kuna keskkooli lähevad need lapsed, kellel on huvi ja annet teoreetilistes õpinguis, jääb kodanikukooli selliseid lapsi, kes pole lugemisest eriti huvitatud. Nemad tahavad selle

vastu monteerida autosid, valmistada masinatega praktilisi esemeid ja kui nad tunnevad huvi oma kooli vastu, kui neil on hea seal olla, on neid ka kergem kasvatada korralikeks kodanikudeks. Kodanikukool pole siiski kutsekool, vaid osa algkoolist, kodanikke kasvatavast koolist.

Kui laps on lõpetanud üheksaastase keskkooliliini või kaheksaastase kodanikukooliliini, antakse temale algkooli lõpu tunnistus ning koolikohustus tema puhul on lõppenud. Kui aga koolikursuse sooritamine on poolte, kestab koolikohustus veel ühe aasta. Kuid pärast seda, kui õpilane on vabanevad koolikohustusest, seisab ta edasi kooli nimekirjas. Kool on kohustatud toetama teda ning temale abiks olema tema edasiõppimises ja hariduse huvides. Linnades, kus juba muudu noortel on liigagi meelikõitvaid harrastusi, pole kooli vabatahtlikul lisaõpetusel kuigi suurt praktilist tähendust. Maal kogunevad noored agaralt koolides õpperingidesse, laulukooridesse, orkestritesse, võimlemisseltsidesse jne.

Loomulikult on uue algkoolisadusega korraldatud ka abikooliküsimus. Linnades on meie spetsiaalklassidena töötav abikool samasugune kui teisteski põhjamaades. Maal tahame asutada väikesi koolikodusid, kus kaks õpetajat elavad koos 12-18 nõrgaandelise õpilasega. Kuigi meie ei suuda neist intelligentseid kodanikke kasvatada, võime siiski õpetada neid usinaks viisakaks, üldisele korrale vastavalt käituvaks isikuks - ja väljanägemise põhjal ju inimestühiskonnas hinnatakse.

Head töökaaslased! Meie pidasime enne kongresse, kus tutvunesime Soome ja Eesti kooliga. Katsusime koos töötada Soome hõimu tulevikuks. See meie sama töö jätkub endiselt tähtsamalt. Meie ei ole üksi

ega meie jäägi üksi. Ootan uute Soome-Eesti koolikongresside uuesti algamist.

A. Salmela

(Soome-eesti õpetajate ühisel kokkutulekul 3. märtsil 1957. a. Stockholmis peetud ettekanne.)

„BÜLLETÄÄNI“ toimetuselt.

Avaldame alljärgnevas täielikult Soome praeguse koolinõuniku Alfred Salmela kirjutise, mis ilmus „Opettajain Lehti's" nr. 46-1924. aastal. A. Salmela oli tookord noor 27-a algkooliõpetaja ja teostas 1924. a. suvel oma esimese reisi Eestisse. Selle reisi muljeist ja tähelepanekuist ongi juttu alljärgnevas kirjutises. Matkast ja kirjutise ilmumisest on möödunud 33 aastat. Eesti Vabadussõjast oli tookord möödunud ainult 4 aastat- neid asjaolusid me ei tohi unustada lugedes A. Salmela „Tähelepanekuid“.

Käesolevale põlvele võivad need pakkuda suurt huvi, sest suurem osa meist pole ise seda ajajärku Eesti koolielus näinud ega kaasa elanud.

TÄHELEPANEKUID EESTI KOOLIOLUDEST.

Eesti koolidest kõneldes on põhjust meenutada, et see meie naabermaa on Soome oludega võrreldes eriti demokraatlik, et see kaua on olnud venelaste valitsetavaks ja et see on lähedases kultuuriühenduses Saksa. Esimesest johtub, et tööline ja profes-

sor elavad hämmastavalt ühesugustes majanduslikes oludes ja et algkooliõpetaja ja sulase sissetulekud lähevad ligilähedaselt ühte. Teine mainitud seik on põhjustanud palju puudusi ja viletsusi, halbu koolimaju, ebatervislikke ja ebapuhtaid olusid. Selle teeneks on märkida, et Eestis on veel algkooli (üks neist 125 õpilasega), kus ei ole käimlat. Kolmandaks, Saksa lähedus on toonud vilka pedagoogilise harrastuse. Eestlastele on peaaegu väevata kultuukeele kaudu avatud tee uusimate uurimuste ja saavutuste varaaaitadesse. Teaduslikus kasvatusõpetuses on Eesti õpetajad meist palju edulisemas asendis. Eriti käib see algkooli ja selle õpetajate kohta. Vene ja Saksa mõjutus on lähemalt põhjustanud seda, et Eesti on oma koolide, samuti kogu oma kultuuri alal osalt meist ees, osalt järel.

Eesti kooliolusid ei saa täiesti mõista arvesse võtmata muid rahva riiklikke ja poliitilisi arengujärke. Nii näit. usuõpetuse hämmastavalt nõrk asend saab sel viisil oma seletuse. Eesti iseseisvuse algul eemaldati usuõpetus täiesti koolist. Nüüd võidakse seda õpetada, kui õpetaja ja õpilased mõlemad soovivad, aga vastupidisel juhul jäävad usuõpetusetunnid lihtsalt pidamata. Üldiselt on koolide õpetajad ilmselt tõrksad seda õpetama ega lastevanemadki seda üldiselt soovi. Kujuka näitena võiks mainida, et üks neli aastat algkoolis töötanud õpetaja ei mäletanud neljanda käsu sisu. Juhtusin korra temaga koos silmitsema saksakeelset romaani pealkirjaga „Neljas käsk“. Minu kaaslane püüdis meenutada kuidas see kõlaks ja õnnestus juba kolmanda käsuni, aga siis oli tee lootusetult püsti. Usuõpetust polnud ta lootulikult kunagi õpetanud. Mis meil ärataks

mõnesugust usulist või nagu eestlased ütlevad ebausklikku hirmuvärinat, võib meie naabermaas olla täiesti mõjutamata. Kõigis algkoolles näit. näib inimese pealuu(kolp) olevat väga soositud joonistusaine, nagu näiteks Tallinna koolinäitustel see ilmnes. Midagi ehk võiks tähendada seegi, et paljudes kauplustes oli inimeste tõelised luukered müügis välja pandud.

Nagu näib, on usuõpetuse ja selle õpetamine asend veel päris ebamäärane. Sügavaim põhjus peitub selles, et kirikuõpetajad on ikka olnud võõraist rahvusist, sakslased, ja täiesti võrreldavad mõisate aadlikest peremeestega. Iseseisvuse saabudes aeti võõrad rõhujad maalt ja nende suurmaad jagati endisile maaorja asendis elanud eestlasile. Pastorite kirikumõisaidki vähendati ja nende palku reguleeriti. Aga kuna pastorid selle vastu seisisid kõigi abinõudega, tekkis võitlus, mis oli väga lähedal, et pühkida Eestist ära kõik pastorid ja usuõpetajad. Usk, mille abil vihatud sakslane end kaitsetes, muutus niisamuti vihatuks. See oli võimalik, sest sügavat usklikkust oli tekkinud väga puudulikult muulastest pastorite rahvasse ebasõbraliku suhtumise tõttu. Teiseks, saksakeelne usku kritiseeriv kirjandus oli Eestis mõnevõrra levinenud, eriti haritlaskonnas.

Viimasel ajal on taas märgatav mõnesugune tagasipöördumine uskupooldavale seisukohale. Kuna oma rahvuslik pastorkond tekib, võib olukord muutuda iseenesest. Senine ja veel praegunegi olukord oleks võrreldav meie seisukorraga, kui kõik meie pastorid oleksid olnud tsaarivõimu venelased, kes järjest oleksid kasutanud usku abinõuna meie rahvuslike iseseisvuspüüdluste vastu. Ei ole ime, et sääraistes oludes rahva usk-

likkus ei ole kuigi elav. Muide on hariduselt mahajäänud piirkonnad suhteliselt enam usklikud. Selles sees võib lõbusa seigana mainida ühe praosti poolt läinud suvel avaldatud andmed, millele järele sündivus Eesti kogudustes on perivõrdeline igas kirikus kogutud korjandussummaga.

Eesti demokraatlikkusest tuleneb õpetaja üsna tagasihoidlik asend. Endiste teerajade pojad ja tütreid rahuldavad õige väikese palgaga. Nägin seminaride ja keskkoolide õpetajaid, kellele toasisustus oli täiesti kahetsusväärne, mida siis veel algkooliõpetajatest rääkida. Ei ole võimatu, et viimati mainitud pakuvad oma külalisele kohvi kõrvata tassist (s. e. tassikõrv ei ole katki läinud, tõlk.) Tutvusin ühe meie seminarilektorile vastava isikuga, kelle abikaasa (teenijat ei olnud) ei saanud pesta kohvitasse nii kaua, kui me istusime maja ainsa õlilambi ääres. Need on kõik küll äärmuslikud näited, aga liialdamata tösi, et soomlane algul alatasa imetleb Eesti õpetaja vähenõudlikkust. Aga on siiski üks koht, kus meil soomlastel ei ole hea hoobelda: Eesti õpetajate juures võib näha tunduvalt paremaid eraraamatukogusid kui meil. Raamatutele kulutavad nad palju raha oma väikesest palgast, ja meie peame olema päris ettevaatlikud, et me keskustelus nendega ei paljasta suuri teadmatusi oma ametialal. Ja hoolimata oma nõrgast majanduslikust asendist, teevad õpetajad oma tööd päris suure innuga. Vähesel ajaga on nad loonud kooli, millel tösi küll, on veel palju puudusi, aga mis tähendab hiigeltõusu endisest Vene-võimuaegsest koolist, nii et mitmel alal see on kaugel ees meist.

Eestis moodustab koolisüsteem ühtlase terviku ega jagune nagu meil (eraldi)

gümnaasiumiks ja rahvakooliks. Kõigil tuleb käia algul 6-aastasest algkoolis, andekamad võivad siis jätkata keskkoolis, mis on ainult 5-klassiline. Kui lapsed tulevad algkooli 8-aastastena, on nad 19-aastastena läbi teinud 11-aastase õppeaja ja võivad astuda ülikooli. Üliõpilaseksamit Eestis ei tunta, selle asemel saab iga keskkool välja anda tunnistusi, mis õigustavad sissepääsu ülikooli. Sellest johtub, et eestlastel on hõlpsam saada üliõpilaseks kui meie noortel, aga see ei tähenda veel seda, et seal üliõpilased oskaksid vähem kui meil, sest neil on hea võimalus õppida põhjalikult võõrast keelt, kuna neil ei ole teist kodumaist keelt, nagu meil (s.o rootsi keel, tõlk.) Seega võõraste keelte surve, mis mõjutab tunduvalt meie keskkooli, on Eestis üsna väike. Ometi näib, et Eestis keskkooli nõrkuseks on, et see laseb ülikooli annetatult nõrka õpilasmaterjali. Kuna õpilase küpsustunnistuse saamine oleneb täielikult oma kooli õpetajaist, võivad isiklikud põhjused, nagu tutvus ja muud, aidata õpilast palju enam kui meil, kus kõik eksamitööd hinnatakse kaugel pealinnas. See, et algkool on põhikooliks, aitab küll eriti andekaid lapsi soole ja varandusele vaatamata pääseda keskkooli. Põhikooliidee kõige pahemaks peetud halbust ka ei ole, sest algkoolid töötavad peaaegu samal viisil kui keskkoolid, ega anna nõrgemat õpetust kui keskkoolid. Õpetajad on ligilähedalt samal viisil valmistatud ja algkooliski on õppeainena võõras keel, saksa keel (autor mõtleb siin ilmselt õppetöö meetodilist külge mõlemas koolitüübis, tõlk.) Kui palju Eestis on keskkooliõpilasi, nähtub järgnevast tabelist:

Iga keskkooliõpilase kohta on elanikke:
Eestis 64,2 , Saksas 74,7 , Norras 78,4
Soomes 92,5 , Rootsis 130.

Kuna üliõpilasi valmib väga rohkesti, siis on tekkinud vilgas keskustelu sellest, kuhu neid võiks paigutada. Ometi on olukord selline, et minu meelest tuleks kaaluda, kas mitte üliõpilaseksamit mingil kujul ei võiks võtta kasutamisele.

Eesti seminarid, kokku viis, on tavaliste keskkoolide taolised, välja arvatud, et neil on veel lisaks kuues, pedagoogiline klass, mis ehk vastaks meie hospitandiklassile. Õpilased on sisseastumisel 14-aastased ja õpetajaiks pääsedes 20-aastased. Võraid keeli õpitakse seminaris samuti kui keskkooliski ja kõik algkooliõpetajad on õigustatud jätkama oma õpinguid ülikoolis. Kuna seminaridesse sissepääsutaotlejaid on küllalt rohkesti, siis pääsevad sisse ainult parimad. Valikul jälgitakse peamiselt algkoolitunnistusi, afa teostatakse ka päris tänapäevale vastavaid psühholoogilisi katseid. Õppeaastate kuludes jäetakse nõrgemad välja. Istuma teiseks aastaks ei jäeta kedagi. Kes ei suuda teistega kaasa minna, see eemaldatakse otsekohe. Ainult haigus või muu selline takistus võib anda põhjust erandi tegemiseks üldisest määrusest.

Eesti on üldiselt tihedamini asustatud kui Soome. Sellest tuleneb, et seal on vähem üheõpetajaga algkooli. Mitmeõpetajaga koolides on aga aineõpetaja-süsteem kõige tavalisem, nagu meil keskkoolides. Nüüd seminarides juba valmistatakse õpetajaid eri ainete tarvis. Üldkursus on kõigil ühine, aga sellele lisaks saavad õpilased valida paar ainet eriliseks süvenemiseks. Seminariõpetajad juhatavad oma õpilaste süvendumist igauks omas aines, näit. ajaloo õpetajail on kümnekond õpilast, kes kavatsevad eriliselt nim. aine õpetajaiks valmistuda. Neile ta annab lisaõpetust 2-4 tundi nädalas. Seda menetlust võidakse mi-

nu arvates mõnevõrra üritada ka meie seminarides.

Algkooli loomine vabasse Eestisse on olnud kõige raskemaid ja kõige julgemaid pingutusi, mis sõja läbi vaesustunud maa võib usaldada teha. Enne oli olnud ainuüksi venekeelseid kooli ja needki viletsad olukorras. Nüüd äkki seati sisse koolikohustus kuueaastase algkooliga. See kõik nõuab määratud väljaminekuid ja veel nüüdki on palju puudusi ja varjukülgi. Eriti koolide ehitused on tihti väga viletsad. Õlgkatustega, pisiaken-dega ja lagunenud algkoolihooneid kohtab mõnedes kohtades, koguni võiks öelda, et need meenutavad ennem rehte või lauta kui kooli. Aga selle kõrval on nüüd ka juba uusi koolihooneid üsna rohkesti ja need loomulikult on täiesti ajakohased. Eestlastele omane sitkus viib ehituskava kindlasti mõne aastaga lõpule.

Sama karjув puudus kui koolihooneist on ka õpetajate elukortereist. Tavaliselt on ainult juhatajal korter, teised elavad külas üürikortereis ja saavad riigilt ainult vähest hüvitust. Selle puuduse parandamine näib olevat veelgi raskem, kui koolihoonete ehitamine, sest seda isegi ei peeta kohustavaks.

Praegu on sunduslik algkool 6-aastane. 1930. a. lõpuks tuleks sellel muutuda täielikuks, s. o. 8-aastaseks sel viisil, et lisaks tuleb 2-aastane täienduskool, mis vastab peaaegu täpselt meie linnade jätkokoolidele. Nüüd on täienduskool veel vabatahtlik ja selle asutamine on iga valla enda otsustada. Täienduskoolis käivad kõik need, kes ei jatka oma õpinguid kõrgemais koolides. (See kava jäi teatavasti teostamata, tõlk.)

Pedagoogikas on eestlased üldiselt võt-

tes peaaegu äärmiste uuendussuundade pool-
dajad. Minu teades praegu mitte kusagil ei
üritata töökooli põhimõtet teostada selli-
se innuga kui Eestis. Kogu õpetustöö tahe-
takse muuta näitlikuks tegevuseks. Meie
Kooliga võrreldes on eesti kool aitamatu-
uematel ideedel teostaja ja nende viljakas-
tegev mõju oleks meilgi kibedasti tarvilik.
Kuigi teiselt poolt tuleb olla ettevaalik-
liialduste eest. Omalt poolt arvustaksin
eesti koolipedagoogikat: see on üsna ajal-
hane, eriliselt „moodne“, seda teostatakse
innuga ja usinusega, see erineb oma eduks
suuresti meie „liialt sõnale“ toetuva õpe-
tustööst, aga seda takistab pinnapealsus
ja „mõõpärasus“. Usun ometi, et see ind,
millega asju käsitletakse, pea äratav si-
gavavaatega koolimehi. Püüdluses on elu
ja liikumist, askeldamist ja rabelemist,
sellest võib loota midagi.

Eesti kool on noor. Selle ees on veel
suuri raskusi, see võib komistada hõlpsasti
ja lüüa viltu. Aga see on julge kool,
julge üritus teostada uusi kasvatusõpetu-
se ideid. Igatahes tänaseni üldiselt võt-
tes on see õnnestunud eriti hästi. See on
arenenud ja kasvanud muinasjutuliselt kii-
rest. Selle taga on noore Eesti noored
jõud. Selline kool pälvib tähelepanu. Võime
olla uhked, et sellise kooli loojaks on mei-
le nii lähedane hõimurahvas.

A. Salmela.

Varia.

Eesti Õpetajate Keskühingu Nõukogu koosolek toimus 2. mail s.a. Stockholmis. Kinnitati juhatuse poolt esitatud kassa- ja tegevusaruanne, millest m.s. nähtus katkemata kontakt rahvusvaheliste õpetajate keskorganisatsioonidega. Möödunud aastal viibis meie esindajana dir. H. Jänes Filippiinidel toimunud WC OTP kongressil ja IFTA kongressil Montreaux Schweitsis E. Saare Rootsist ja L. Lumiste Saksamaalt.

Käesoleva aasta tegevuskava kinnitati järgmisena:

Jatkata jõupingutusi eesti noortele antava emakeelse õpetuse ja rahvusliku kasvatuselaiendamiseks. Algkooli eest välja jõudnud eesti noortele rahvusliku kasvatusel andmine on muutunud järjest akuutsemaks. Mitmesuguste õppe- ja harrastusringide tegevusel laiendamist ja uute asutamist peab EÖK hädavajalikuks. Eesti Õpetajate Keskühing peab tarvilikuks, et kõik eesti noored, kes suudavad keskhariduse muude võimaluste puudumisel teeksid läbi eesti keele kursuse Eesti 3-kl. reaalkooli eesti keele kava ulatuses korrespondentskursuse kaudu ja õiendaksid ka eksamid vastava kompetentsusega komisjoni ees.

Eesti Õpetajate Keskühingusse kuuluvate õpetajate organisatsioonide liikmeskonna suurendamine - eriti nooremate õpetajate seas - peab kõikjal jätkuma ka käesoleval tegevusaastal.

Jatkata kontakte rahvusvaheliste õpetajate organisatsioonidega. Osa võtta IFTA ja WCOTP kongressidest Frankfurtis M. ääres suvel 1957.

Erilist tähelepanu omistada käesoleval aastal kontaktidele soome õpetajaskonnaga, et tagasihoidlikumaski ulatuses uuesti

jalule seada hõimutöö eesti õpetajaskonnas, mis katkes 1940. a. Kasutada kõiki võimalusi soome õpetajatega ühiste kokkutulekute korraldamiseks. Osa võtta Põhjamaade koolikongressist Helsingis 6-8. aug. 1957. ja kasutada seda koha peal kontaktide saamiseks soome õpetajatega ja ühtlasi pilgu heitmiseks soome tänapäeva koolitasemele.

Jatkata Eesti Õpetajate Keskühingu häälekandja „Bülletään“ välja andmist.

Alustada Nõukogude-Eesti kooliolukorra ja taseme, testatud või kavandatavate uuen-duste ja mitmesuguste muude saavutuste tutvustamist eesti õpetajaile paguluses.

Jatkata üksikute maade kooli taseme ja kooliolukorra, saavutuste tutvustamist.

Kontakti loomine Austraalia eesti õpetajate koondisega.

Nagu käesoleva aasta tegevuskavast nähtub, seisab peale kontaktide rahvusvaheliste organisatsioonidega ka lähem koostöö soome koolitegelastega. Selle eesmärgi raames toimus soome-eesti õpetajate koosviibimine Stockholmis 3.3. s. a., kus soomepoolseks kõnelejaks oli haridusnõunik A. Salmela. 6-8. aug. toimub Helsingis 17. Põhjamaade Koolikongress, kuhu ka eesti õpetajad on saanud osavõtukutse. IFTA ja WCO TP kongressid toimuvad 29.7-2.8 Frankfur-tis M. ääres, kuhu Eesti Õpetajate Keskühingu esindajana sõidavad E. Saare Rootsist, E. Saluveer Inglismaalt ja L. Lumiste Sak-samaalt. Peale nende sõidab sinna 2 vaat-lejat Rootsist ja 1 vaatleja Inglismaalt.

Uus Eesti Õpetajate Keskühingu juha-tus valiti koosseisus, mis samal päeval toi-munud koosolekul jaotas omavahel ametid järgmiselt: Esimees - H. Rajamaa. Abiesi-mehed - T. Künnapas ja A. Lampinen. Peasek-retär - H. Kirikmäe, välissekretär - E. Saare, abisekretärid - H. Gustavsson ja V. Muld.

Laekur - U. Juuno, abilaekur - E. Roosme.
Rev. komisjon - M. Susi, L. Nerep, H. Taska.

Koolinõunik Alfred Salmela 60-aastane.

2. märtsil s. a. pühitses Helsingis Soome juhtivamaid koolimehi A. Salmela oma 60-a. sünnipäeva. Eesti õpetajad ja nende organisatsioonid vabas maailmas ei unustanud sel puhul kaua-aegset ja väsimatut Eesti-sõpra Soomes, saates talle tervitustelegramme ja kinkides koguteose „Meie Maa“ I-II köites. Ka eesti ajakirjanduses ilmus haridusnõunik A. Salmela tähtpäeva puhul sõnavõtte. Oma vastuses EÖK esimehele kirjutab A. Salmela järgmist (järgneb siinjuures kiri täielikult):

Helsingis 13.3.57.

Kallis hõimlane Herman Rajamaa,

Palun vastu võtta minu siirast, südamliku tänu kõige minule osutatud lahkuse ja sõbralikkuse eest minu Stockholmis viibimise puhul. Oma tänu palun lahkesti edasi anda ka teistele kolleegidele, kes Teie kõik nii palju vaeva ja hoolt olite näinud ühise, kauni hõimlaste koosviibimise korraldamiseks, millest meile kõigile juuresviibinud soomlastele nii ilus, püsiv mälestus jäi ning mis kindlasti aitab kaasa üksteise paremale arusaamisele ja lähenemisele.

Edasi tahan oma parimat tänu esitada eesti õpetajatele, kes mind mu tähtpäeval nii suurepäraliselt meeles pidasid. Sirvides kauni raamatu lehekülgi tuletan meelde tuttavaid kohti, kus nii palju ilusaid päevi olen veetnud koos hääde sõpradega vabal Eesti pinnal.

Eriti aga tänan veel „peasüüdlast“ selle teenimata tähelepanu eest, mida Eesti pagulasajakirjandus minule mu tähtpäeval osustas. Olen tänuga vastu võtnud mulle edasiandmiseks jäetud ajalehenumbreid.

Soovides peatselt kokkusaamist augustikuu kongressil eesti kolleegidega, saadan oma parimaid tervitusi. A. Salmela.

